

הקדמה לסוגיה

המשנה מנתה רשימה של 15 נשים הנשואות לאח אחד וקרובות לאח אחר (המשנה קבעה כזכור שהאח שקרוב אליהם אינו יכול לייבם או לחלוץ להם - אם הן נופלות לפניו לייבום).

לוי רצה להוסיף לרשימה גם את 'אנוסת אביו' - אשה שילדה בן ללא שהיתה נשואה לאבא. במקרה שאישה זו תתחתן עם אחיו של בנה היא תהיה קרובה לאח אחד (בנה שנולד לה מחוץ לנישואים) ונשואה לאח אחר.

מקרה זה שבו אנוסת אביו נשואה לאחד האחים אפשרי רק לשיטת רבנן הסוברים שאנוסת אביו מותרת. לפי ר' יהודה מקרה זה בלתי אפשרי כיוון שלפי ר' יהודה אנוסת אביו אסורה.

הערה חשובה מאוד

ברשימה של 15 הקרובות המובאות במשנה - האישה מתוארת לפי קירבתה ליבם (למשל היא נקראת 'בתו' כיוון שהיא בתו של היבם ולא 'אחיניתו' - של בעלה הקודם)

בניגוד לכך - בסוגיה שלנו הכינוי 'אנוסת אביו' מתאר את הקרובה לבעלה המת (ולא את היחס שלה ליבם שהוא למעשה בנה מחוץ לנישואים)

כדי שהדברים יהיו יותר מובנים החלפנו את התואר 'אנוסת אביו' (המתאר את הקשר של האישה לבעלה המנוח) בביטוי 'אימו שאינה אשת אביו' (המתאר את הקשר שלה ליבם)

שאלת לוי: מדוע לא מונים את 'אימו שאינה אשת אביו' במשנה?

תשובת רבי: שאלה מיותרת!!!

למרות הנחרצות של רבי, לוי לא קיבל את דבריו והוסיף את אנוסת אביו לרשימה שבמשנה.

מדוע רבי חשב שלוי טועה

הסבר א':

המשנה לא התייחסה למקרים השנויים במחלוקת

הערות:

- א. רק משנתנו לא מתייחסת למחלוקת (אבל משניות אחרות המופיעות בהמשך מביאות גם מקרי מחלוקת)
- ב. בניגוד למקרים המובאים במשנתנו שבהם שיטת ב"ה הכריעה (למרות שב"ש חלקו)
- ג. ר"ש שהתיר אשת אחיו שלא היה בעולמו - לא התיר בכל המקרים (ולכן המשנה שנתה גם מקרה זה)
- ד. רבי לא קיבל את הברייתא של ר"ח (לפי הנוסח של ר"ס) המתבססת על כך שהמשנה היא כשיטת ר"ש (בנוגע לאשת אחיו שלא היה בעולמו)

הסבר ב' (ר' אשי):

מוכח שהמשנה היא כר' יהודה (האוסר את אנוסת אביו)

הערות:

- א. ההוכחה לכך שהמשנה היא כר' יהודה: אימו שאינה אשת אביו מוזכרת בין שש הנשים שאסורות על כל האחים (מוזכרות שם גם אשת אביו וגם אימו - משמע שאימו שמוזכרת לא נשואה לאביו)
- ב. 1. גם לפי ר"י איסור אנוסת אביו הינו בלאו ולא בכרת (ולכן אם אחד האחים נשאה הנישואין תופסים)
2. לכן: ניתן למצוא מקרים שבהם אימו שאינה אשת אביו נשואה לאחד מהאחים - אולם מקרים אלו נוצרו באיסור ולכן המשנה לא מנתה אותם.

ר' אדא הצייע הסבר ג' לשאלה מדוע רבי חשב שלוי טועה:

אפשר אמנם לכלול את 'אימו שאינה אשת אביו' - ברשימה שבמשנה - אבל אי אפשר לכלול אותה ברשימה של הברייתא של ר' חייא

כיוון שאין מצב שאחות אחת אסורה עליו והשניה מותרת:

כשאחות אחת היא 'אימו שאינה אשת אביו' - אחותה היא דודתו ולכן גם היא אסורה עליו.

הברייתא של ר' חייא

- א. שתי אחיות שהיו נשואות לשני אחים והתאלמנו (וכעת שתיהן נופלות לייבום) - שתי האחיות מופקעות מייבום וחליצה,
- ב. אם אחות אחת קרובה לאח המייבם - האחיות השניה חייבת בייבום או חליצה,
- ג. כשאחת קרובה לאח המייבם האחד, והשניה קרובה לאח המייבם השני - כל אחות חייבת בייבום מהאח שלא קרוב אליה

מאילו סוגים של קרובות יכולה להיות האחות?

ר"י: מתוך 15 הנשים הקרובות - רק 9 מהן יכולות להיות קרובות בהיתר

אביי: מתוך 15 הנשים - היא לא יכולה להיות אשת אחיו שלא היה בעולמו

ר"ס: היא יכולה להיות כל אחת מ-15 הנשים הקרובות (בהתבסס על שיטת ר"ש שהתיר בחלק מהמקרים אשת אחיו שלא היה בעולמו)

בכל מקרי הקירבה של בנות או נכדות (6 מקרים סה"כ) אנו צריכים להניח שהיא איסור כיוון ש:

צריך להגיע למצב שבו שתי האחיות הינן בנות של שני אחים:

אבל:

1. כיוון שלבנות הללו יש שני אבות שונים הן חייבות אימא משותפת כדי להיות אחיות.
2. לאימא שלהם אסור להתחתן עם שני אחים,

לכן:

כדי שהאימא תוליד משני אחים שתי בנות עליה לעשות זאת באיסור ח"ו ללא התונה!!!

אשת אחיו שלא היה בעולמו

אדם שנולד אחרי שאחיו מת.

מתי אשת המת אסורה על האדם שרק עכשיו נולד:

ת"ק: בכל תרחיש שהוא,

ר"ש: רק כשלא הספיקה להתייבם לפני שנולד

לפי ר"ש הברייתא של ר"ח תקפה גם באשת אחיו שלא היה בעולמו

המקרה:

1. שתי אחיות נשואות לשני אחים (אחים א' וב').
2. אח א' מת - ואח ג' ייבם את אשתו,
3. אח ב' מת - ואח ד' ייבם את אשתו
4. כעת שוב שתי האחיות נשואות לשני אחים (אחים ג' וד')

אלא שמסתבר ש:

1. אחרי שאח א' מת - ולפני שאח ג' ייבם את אשתו - נולד אח ה'
2. אחרי שאח ב' מת - ולפני שאח ד' ייבם את אשתו - נולד אח ו'

כעת אם אחים ג' וד' ימותו::

אשתו של אח ג' - אסורה רק על אח ה' (מדין אשת אחיו שלא היה בעולמו),
אשתו של אח ד' - אסורה רק על אח ו' (מדין אשת אחיו שלא היה בעולמו).

אשתו של אח ג'

לפי ת"ק: אסורה גם על אח ו'
- כיוון שאח ו' נולד אחרי שהיא נפלה לייבום

לפי ר"ש: מותרת לאח ו'
- כיוון שהיא הספיקה להתייבם לפני שאח ו' נולד.